

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΑΝΟΙΚΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

Δημιουργία και Εξέλιξη των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων

Λίλα Λεοντίδου
Σπύρος Σακελλαρόπουλος
† Στρατής Κωνσταντινίδης
Χρήστος
Φραγκονικολόπουλος
Ναπολέων Μαραβέγιας
Ηλίας Κουρλιούρος
Χαράλαμπος Τσαρδανίδης

Η Ευρωπαϊκή Ένωση μετά το 2000

Εγχειρίδιο Μελέτης

Το Έργο συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση και το Ελληνικό Δημόσιο

ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΚΑΙ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ

Η Ευρωπαϊκή Ένωση μετά το 2000

Εγχειρίδιο Μελέτης

Σημείωση

Το ΕΑΠ είναι υπεύθυνο για την επιμέλεια έκδοσης και την ανάπτυξη των κειμένων σύμφωνα με τη Μεθοδολογία της εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης. Για την επιστημονική αριότητα και πληρότητα των συγγραμμάτων, την αποκλειστική ευθύνη φέρουν οι συγγραφείς, κριτικοί αναγνώστες και ακαδημαϊκοί υπεύθυνοι που ανέλαβαν το έργο αυτό.

Copyright © 2008
Για την Ελλάδα και όλο τον κόσμο
ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΑΝΟΙΚΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
Πάροδος Αριστοτέλους 18, 26335, Περιβόλα Πατρών
Τηλ.: (2610) 367300 / Φαξ: (2610) 367350

ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΕΣ ΤΟΥ ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ
του Εγχειριδίου Μελέτης
Η Ευρωπαϊκή Ένωση μετά το 2000

**Ακαδημαϊκή Υπεύθυνη του Προγράμματος Σπουδών,
Συντονίστρια της Θεματικής Ενότητας,
Επιστημονική Επιμελήτρια**
Λίλα Λεοντίδου
Καθηγήτρια Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου

Συγγραφή
Λίλα Λεοντίδου
Σπύρος Σακελλαρόπουλος
† Στρατής Κωνσταντινίδης
Χρήστος Φραγκονικολόπουλος
Ναπολέων Μαραβέγιας
Ηλίας Κουρλιούρος
Χαράλαμπος Τσαρδανίδης

Κριτική Ανάγνωση
Παντελής Σκλιάς
Αναπληρωτής Καθηγητής Πανεπιστημίου Πελοποννήσου

Γλωσσική Επιμέλεια
Πέτρος Χριστοφιλίδης

Καλλιτεχνική Επιμέλεια/Ηλεκτρονική Σελιδοποίηση
Άρτεμις Γλάρου

Συντονισμός ανάπτυξης εκπαιδευτικού υλικού
και γενική επιμέλεια των εκδόσεων

ΟΜΑΔΑ ΕΚΤΕΛΕΣΗΣ ΕΡΓΟΥ ΕΑΠ

ISBN: 978-960-538-807-2

Σύμφωνα με το Ν. 2121/1993, απαγορεύεται η συνολική ή αποσπασματική αναδημοσίευση του βιβλίου αυτού ή η αναπαραγωγή του με οποιοδήποτε μέσο, χωρίς την άδεια του εκδότη.

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΑΝΟΙΚΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

ΣΧΟΛΗ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ

Σπουδές στον Ευρωπαϊκό Πολιτισμό

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ

**Δημιουργία και Εξέλιξη
των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων**

Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ ΜΕΤΑ ΤΟ 2000

ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟ ΜΕΛΕΤΗΣ

ΠΑΤΡΑ 2008

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

*Η Λίλα (Τριανταφυλλιά) Λεοντίδου, Αρχιτέκτων (Διπλ. ΕΜΠ) - Πολεοδόμος - Γεωγράφος (MSc, PhD LSE), είναι Καθηγήτρια στο ΕΑΠ από το 2002 και Senior Fellow στο Johns Hopkins University (ΗΠΑ) από το 1986. Έχει διδάξει στο Πανεπιστήμιο Αιγαίου (Καθηγήτρια Γεωγραφίας και Ευρωπαϊκών Σπουδών, 1996-2002), στο Πανεπιστήμιο Λονδίνου (Senior Lecturer Γεωγραφίας και Μεσογειακών Σπουδών, King's College London, 1993-96), στο ΕΜΠ (Αναπλ. Καθηγήτρια Γεωγραφίας και Πολεοδομίας-Χωροταξίας στη Σχολή Τοπογράφων, 1986-93) και στο ΑΠΘ (Πολεοδομία στη Σχολή Αρχιτεκτόνων, 1975-81). Έχει διατελέσει σύμβουλος σε Επιτροπές της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Βέλγιο) και του ΟΗΕ (UN ECE, Ελβετία), μέλος της SCSS της ESF (Γαλλία), Επισκέπτρια Καθηγήτρια στο Πανεπιστήμιο Caen, έχει διδάξει σε πολλά ευρωπαϊκά πανεπιστήμια και έχει διατελέσει Πρόεδρος Τμήματος Γεωγραφίας του Πανεπιστημίου Αιγαίου και Κοσμήτωρ της ΣΑΣ του ΕΑΠ για δύο θητείες. Τα κυριότερα βιβλία της είναι: (1) *The Mediterranean city in transition* (Cambridge University Press, 1990, pbk 2006). (2) *Πόλεις της Σιωπής* (ΕΤΒΑ & Θεμέλιο, 1989 και 2001). (3) *Αγεωγράφητος χώρα* (Ελληνικά Γράμματα, 2005 γ' έκδοση 2007). Είναι συνεπιμελήτρια και συγγραφέας στους τόμους *Mediterranean Tourism* (Routledge, 2001) και *Urban Sprawl in Europe* (Blackwell, 2007) και έχει δημοσιεύσει 120 ερευνητικές εργασίες στα ελληνικά, αγγλικά, γαλλικά, ισπανικά, ιταλικά και ιαπωνικά, ως κεφάλαια σε επιμελημένους τόμους και άρθρα σε επιστημονικά περιοδικά, μεταξύ των οποίων τα: *International Journal of Urban & Regional Research*, *Identities*, *Urban Studies*, *European Planning Studies*, *European Urban & Regional Studies*, *City*, *Espaces et Societes* και άλλα.*

E-mail: leontidou@eap.gr

*Ο Σπύρος Σακελλαρόπουλος είναι Επίκουρος Καθηγητής στο Τμήμα Κοινωνικής Πολιτικής του Παντείου Πανεπιστημίου στο γνωστικό αντικείμενο Κράτος και Πολιτική Θεωρία. Παράλληλα διδάσκει στο Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο τη θεματική ενότητα Δημιουργία και Εξέλιξη των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων. Τα ερευνητικά του ενδιαφέροντα στρέφονται στη θεωρία του Κράτους, στη μελέτη της νεοελληνικής και κυπριακής κοινωνίας και στη θεωρία της ανάπτυξης του καπιταλιστικού τρόπου παραγωγής. Έχει συγγράψει τα ακόλουθα βιβλία: (1) *Rouvoir Politique et Forces Sociales en Grèce d'Aujourd' hui* (1974-1988). Παρίσι, Septentrion, 1999. (2) *Η Ελλάδα στη μεταπολίτευση (1974-1988)*, Πολιτικές, Οικονομικές, Ιδεολογικές όψεις της ελληνικής πραγματικότητας, Αθήνα, Νέα Σύνορα-Α.Α. Λιβάνης, 2001. (3) *Τα αίτια του απριλιανού πραξικοπήματος. 1949-1967: Το κοινωνικό πλαίσιο της πορείας προς τη δικτατορία*, Νέα Σύνορα-Α.Α. Λιβάνης, Αθήνα 1998. (4) *Αναδιάρθρωση και εκσυγχρονισμός. Κοινωνικοί και πολιτικοί μετασχηματισμοί στην Ελλάδα της δεκαετίας του 1990* (σε συνεργασία), Αθήνα, Παπαζήσης, 2004. (5) *Ο Μύθος της Παγκοσμιοποίησης και η πραγματικότητα του Ιμπεριαλισμού*, Αθήνα, Gutenberg, 2004. Παράλληλα έχουν δημοσιευτεί άρθρα του στα ακόλουθα επιστημονικά περιοδικά: *Θέσεις*, *Ουτοπία*, *Τετράδια Εργασίας Πα-**

ντειίου Πανεπιστημίου, Μηνιαία Επιθεώρηση, Σύγχρονη Εκπαίδευση, Αριάδνη, Ειρμός, Πολιτική Επιστήμη, Διάπλους, Science and Society, Contretemps, Critique Communiste, Theory and Science, Rethinking Marxism, καθώς και σε συλλογικούς τόμους.

E-mail: sgsakell@vivodinet.gr

† Ο **Ευστράτιος (Στρατής) Κωνσταντινίδης** γεννήθηκε στο Βόλο και πέθανε στη Θεσσαλονίκη στις 30 Αυγούστου 2007, σε ηλικία μόλις 48 ετών. Με τη συνέπεια και τον ενθουσιασμό που τον διέκριναν, είχε τότε ολοκληρώσει τα κεφάλαιά του για τον παρόντα τόμο της ΘΕ ΕΠΟ 33, της οποίας αποτελούσε πολύτιμο στέλεχος από το 2003 ως ΣΕΠ στο ΕΑΠ, συμβάλλοντας στην αναβάθμισή της. Είχε σπουδάσει στη Νομική Σχολή του ΑΠΘ, απέκτησε Master (LLM) στο Ευρωπαϊκό Κοινοτικό Δίκαιο από τη London School of Economics και Διδακτορικό (PhD) από το King's College του Πανεπιστημίου του Λονδίνου. Εργάστηκε ως Tutor Ευρωπαϊκού Κοινοτικού Δικαίου στη Νομική Σχολή του King's College (1986-88), ως Contract Lecturer στο Πανεπιστήμιο Λίμερικ της Ιρλανδίας (1988-92), ως Junior, Permanent και τελικά Senior Lecturer Διεθνούς και Ευρωπαϊκού Εμπορικού Δικαίου στο Πανεπιστήμιο του Bristol (1992-2002), στη Νομική Σχολή του οποίου οργάνωσε την κατεύθυνση LLM στις Ευρωπαϊκές Σπουδές. Από το 2003, ως Αναπληρωτής Καθηγητής στο Τμήμα Διεθνών Οικονομικών και Ανάπτυξης στο Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης, αποτέλεσε το βασικό μοχλό ανάπτυξης των νομικών μαθημάτων. Το εκτεταμένο και σύνθετο έργο του περιλαμβάνει τα βιβλία: (1) ΕΟΚ - Χώρες Κρατικού Εμπορίου της Ανατολικής Ευρώπης (Σάκκουλας, Θεσσαλονίκη 1987), (2) The Legal Regulation of the Community's External Relations after the Completion of the Internal Market (Ashgate, Dartmouth Press, 1996), (3) A Peoples' Europe: Tuning a Concept into Content (Ashgate, Dartmouth Press, 1999), (4) Asserting Jurisdiction: International and European Legal Perspectives (Hart Publishing, Oxford and Portland Oregon, 2003), καθώς και πλείστα επιστημονικά άρθρα.

Ο **Χρήστος Α. Φραγκονικολόπουλος** γεννήθηκε στη Νότια Αφρική, σπούδασε Πολιτικές Επιστήμες στο University of Kent (Μεγάλη Βρετανία), όπου και αναγορεύτηκε Διδάκτωρ (PhD) Διεθνών Σχέσεων το 1991. Είναι Λέκτορας Πολιτικής Επιστήμης-Διεθνών Σχέσεων στο Τμήμα Δημοσιογραφίας και Μέσων Μαζικής Επικοινωνίας του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. Διδάσκει επίσης στο ΕΑΠ ως ΣΕΠ στην ΕΠΟ 33. Διετέλεσε συντάκτης διεθνών και διπλωματικών θεμάτων της εφημερίδας Επενδυτής (1995-2003), Επιστημονικός Συνεργάτης της Βουλής των Ελλήνων (1997-2003), ερευνητής-παρουσιαστής της τηλεοπτικής εκπομπής Κοινωνία Πολιτών (ΕΤ3, 2004-2005). Είναι συγγραφέας του βιβλίου Ο Παγκόσμιος Ρόλος των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων: Δυναμική και Αδυναμίες στην Παγκόσμια Διακυβέρνηση (Ι. Σιδέρης, 2007), συγγραφέας σε συνεργασία του βιβλίου Διεθνείς Διενέξεις: Αντιμετώπιση και Επίλυση, Στοιχεία Θεωρίας και Πράξης (Ι. Σιδέρης, 1994), συνεπιμελητής του συλλογικού τόμου Το Παρόν και το Μέλλον της Ελληνικής Εξωτερικής Πολιτικής: Δομές και Τρόποι Άσκησης (Ι. Σιδέρης, 1995), και

επιμελητής του τόμου ΜΜΕ. Κοινωνία και Πολιτική - Ρόλος και Λειτουργία στη Σύγχρονη Ελλάδα (Ι. Σιδέρης, 2005). Το συγγραφικό του έργο περιλαμβάνει επίσης και ερευνητικά δοκίμια, άρθρα σε συλλογικούς τόμους και σε επιστημονικά περιοδικά, όπως τα: *Global Society, Paradigms, Round Table, Hellenic Studies, Ελληνική Επιθεώρηση Πολιτικής Επιστήμης, Ζητήματα Επικοινωνίας, Βήμα Διεθνών Σχέσεων, Αγορά Χωρίς Σύνορα, Εξωτερικά Θέματα*. Είναι μέλος της Ελληνικής Εταιρείας Πολιτικής Επιστήμης και των Συντακτικών και Επιστημονικών Επιτροπών των περιοδικών *Τετράδια Πολιτικής Επιστήμης, Κοινωνικό Κέντρο και Scientific Journals International*.

E-mail: chfragk@jour.auth.gr

Ο Ναπολέον Μαραβέγιας είναι Καθηγητής στο Πανεπιστήμιο Αθηνών. Γεννήθηκε στη Βουδαπέστη και κατάγεται από την Κεφαλονιά και τη Θεσπρωτία. Σπούδασε στο Πανεπιστήμιο Αθηνών Οικονομική Επιστήμη, στο Πανεπιστήμιο της Grenoble, απ' όπου απέκτησε DEA και Doctorat d'Etat (1983) με υποτροφίες, και δίδαξε δύο χρόνια στο ίδιο Πανεπιστήμιο. Εργάστηκε ως Ερευνητής στο Ίδρυμα Μεσογειακών Μελετών (1985-1989) και στη συνέχεια εξελέγη Επίκουρος Καθηγητής, Αναπληρωτής Καθηγητής και Καθηγητής στο Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών (1997). Από το 2000 είναι Καθηγητής στο Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Δημόσιας Διοίκησης του Πανεπιστημίου Αθηνών, όπου σήμερα είναι Αναπληρωτής Πρόεδρος. Διετέλεσε Πρόεδρος του Εθνικού Ιδρύματος Αγροτικής Έρευνας (ΕΘΙΑΓΕ, 1999-2004), εκπρόσωπος της Ελλάδας στο Διεθνές Κέντρο Ανωτάτων Αγρονομικών Σπουδών της Μεσογείου (CIHEAM, 2003-2004), Πρόεδρος της Ελληνικής Πανεπιστημιακής Ένωσης Ευρωπαϊκών Σπουδών (ΕΠΕΕΣ, 2006). Έχει τιμηθεί με Παράσημο από τη Γαλλική Δημοκρατία (2001) και έχει διδάξει σε διάφορα πανεπιστήμια ευρωπαϊκών χωρών. Τα πιο πρόσφατα βιβλία που έχει συγγράψει ή επιμεληθεί μόνος ή σε συνεργασία είναι: (1) *Οι Διαπραγματεύσεις στον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου και τα Ελληνικά Αγροτικά Συμφέροντα* (ΕΚΕΜ / Σιδέρης, Αθήνα 2006). (2) *Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση και Ελλάδα* (Διόνικος, Αθήνα 2006). (3) *Η Νέα Ευρωπαϊκή Ένωση* (Θεμέλιο, Αθήνα 2007). (4) *Η Ελλάδα στην Ευρωπαϊκή Ένωση: Παρελθόν, Παρόν, Μέλλον* (Θεμέλιο, Αθήνα 2008). Έχει συγγράψει ακόμη πολλές μελέτες και εκθέσεις ερευνητικών προγραμμάτων και έχει δημοσιεύσει πολλά άρθρα σε ελληνικά και διεθνή επιστημονικά περιοδικά.

E-mail: nmarav@pspa.uoa.gr

Ο Ηλίας Α. Κουρλιούρος σπούδασε Αρχιτεκτονική στο Ε.Μ. Πολυτεχνείο, Πολεοδομία-Χωροταξία στο ίδιο ίδρυμα (Δρ. Μηχ.) και Γεωγραφία στη London School of Economics and Political Science (PhD). Είναι καθηγητής Οικονομικής Γεωγραφίας και Χωροταξίας στο Τμήμα Γεωγραφίας του Πανεπιστημίου Αιγαίου από το 1996. Εργάστηκε ως ερευνητής στο Ε.Μ. Πολυτεχνείο (Σπουδαστήριο Χωροταξίας και Οικιστικής Ανάπτυξης), ενώ υπήρξε και βασικό στέλεχος του προγράμματος σχεδιασμού και ανάπτυξης του Τεχνολογικού Πάρκου Λαυρίου του Ε.Μ. Πολυτεχνείου. Από το 2003 συνεργάζεται με το ΕΑΠ ως Σύμβουλος-Καθηγητής στο πρό-

γραμμα «Σπουδές στον Ευρωπαϊκό Πολιτισμό». Έχει συμμετάσχει με εργασίες του σε 19 ερευνητικά προγράμματα-δίκτυα, σε 40 επιστημονικά συνέδρια και έχει δημοσιεύσει 70 ερευνητικές εργασίες σε διεθνή και ελληνικά περιοδικά, συλλογικούς τόμους και εκδόσεις πρακτικών συνεδρίων, σε θέματα σχετικά με την Ευρωπαϊκή Γεωγραφία, την τεχνολογική ανάπτυξη και το σχεδιασμό του χώρου. Επιπλέον, έχει δημοσιεύσει 17 πρωτότυπες ερευνητικές μονογραφίες / εκθέσεις και πολλά διδακτικά εγχειρίδια. Τα κυριότερα επιστημονικά του βιβλία είναι: (1) Βιομηχανικά Πάρκα: Θεσμοί, Θεωρία και Μεθοδολογία Σχεδιασμού (ΕΤΒΑ & Παπαζήσης, 1992, σε συνεργασία με Σ. Βλιάμο & Δ. Γεωργουλή). (2) Απαρχές της Ελληνικής Γεωγραφίας στ' Ανατολικά Σύνορα της Ευρώπης (REM, Πανεπιστήμιο Αιγαίου, 2000, σε συνεργασία με Α. Λεοντίδου, Α. Βασενχόβεν & Α. Αφουξενίδη). (3) Διαδρομές στις Θεωρίες του Χώρου: Οικονομικές Γεωγραφίες της Παραγωγής και της Ανάπτυξης (Ελληνικά Γράμματα, 2001).

E-mail: e.kourliouros@aegean.gr

Ο Χαράλαμπος Τσαρδανίδης σπούδασε Πολιτική Επιστήμη (Πανεπιστήμιο Αθηνών), Ευρωπαϊκές Σπουδές και Διεθνείς Σχέσεις (MSc, PhD LSE). Διδάσκει στο Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο και στην Εθνική Σχολή Δημόσιας Διοίκησης και διευθύνει την επιστημονική επιθεώρηση διεθνούς οικονομίας και πολιτικής, *Αγορά Χωρίς Σύνορα*. Έχει διδάξει στο Πάντειο Πανεπιστήμιο, στο Πανεπιστήμιο Πειραιώς και στη Σχολή Ναυτικών Δοκίμων. Τα κυριότερα βιβλία του είναι: (1) *The Politics of the EEC – Cyprus Association Agreement: 1972-1982*. Nicosia, Social Research Centre, 1988. (2) *Η πολιτική των υπερδυνάμεων στην Ανατολική Μεσόγειο και στον Περσικό Κόλπο*. Αθήνα, Ίδρυμα Μεσογειακών Μελετών, 1989 (με Β. Κουφουδάκη και Κ. Σωτηρέλη). (3) *Η «Ανανεωμένη» μεσογειακή πολιτική της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και η Ελλάδα*. Αθήνα, Εκδόσεις Παπαζήση, 1992. (4) *Το σύστημα λήψης αποφάσεων στην εξωτερική πολιτική*. Αθήνα, Εκδόσεις Παπαζήση, 2006. Έχει επιμεληθεί και συν-επιμεληθεί οκτώ συλλογικούς τόμους, μεταξύ των οποίων είναι: (1) *Eldorado or Fortress? Migration in Southern Europe*. London, Macmillan Press, 1999. (2) *Διεθνής Πολιτική Οικονομία, Θεωρία, δομή και προκλήσεις της παγκόσμιας οικονομίας*. Αθήνα, Εκδόσεις Παπαζήση, 2005. Έχει δημοσιεύσει πάνω από 80 ερευνητικές εργασίες ως κεφάλαια σε επιμελημένους τόμους και άρθρα σε διεθνή και ελληνικά επιστημονικά περιοδικά, μεταξύ των οποίων τα: *Revue Hellenique de Droit Internationale, Journal of Common Market Studies, Journal of European Integration, Journal of Political and Military Sociology, Journal of Area Studies, Southern European Yearbook, Defensor Pacis, Le Courier des Pays de l' Est, Perceptions, Geopolitics, Ethnopolitics, Hellenic Studies*.

E-mail: sae@hol.gr

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΜΕΡΟΣ Α Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ ΤΗΣ ΜΕΤΑ-ΨΥΧΡΟΠΟΛΕΜΙΚΗΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

Α. Λεοντίδου

Τα σύνορα της Ευρώπης	15
------------------------------	-----------

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

Σ. Σακελλαρόπουλος

Η μετάβαση στην Ευρώπη των 27	19
--------------------------------------	-----------

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

† Σ. Κωνσταντινίδης

Θεσμικές απόψεις και σύνταγμα	21
--------------------------------------	-----------

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

Χ. Α. Φραγκονικολόπουλος

Ο πολίτης στο ενωσιακό σύστημα	22
---------------------------------------	-----------

ΜΕΡΟΣ Β **ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ**

ΚΕΦΑΛΑΙΟ **5**

N. Μαραβέγιας

Η κοινή αγροτική πολιτική της ΕΕ	27
---	-----------

ΚΕΦΑΛΑΙΟ **6**

† Σ. Κωνσταντινίδης

Εσωτερική αγορά, οικονομική και νομισματική ένωση και δημοσιονομική πολιτική	28
---	-----------

ΚΕΦΑΛΑΙΟ **7**

X. Α. Φραγκονικολόπουλος

Κοινωνική πολιτική	30
---------------------------	-----------

ΚΕΦΑΛΑΙΟ **8**

N. Μαραβέγιας

Η περιφερειακή/διαρθρωτική πολιτική της ΕΕ	32
---	-----------

ΚΕΦΑΛΑΙΟ **9**

Α. Λεοντίδου

Περιβαλλοντική πολιτική και αειφόρος ανάπτυξη	33
--	-----------

ΚΕΦΑΛΑΙΟ **10**

H. Κουρλιούρος

Χωροταξική πολιτική και το Σχέδιο Ανάπτυξης του Κοινοτικού Χώρου (ΣΑΚΧ)	34
--	-----------

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 11

Α. Λεοντίδου

Αστικός χώρος: Κοινοτικές πολιτικές, θεσμοί και πρωτοβουλίες	36
---	-----------

ΜΕΡΟΣ Γ
Η ΕΥΡΩΠΗ ΚΑΙ Ο ΚΟΣΜΟΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 12

Χ. Τσαρδανίδης

Η Κοινή Εξωτερική Πολιτική και Πολιτική Ασφάλειας (ΚΕΠΠΑ)	42
--	-----------

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 13

Χ. Τσαρδανίδης

Η Ευρωπαϊκή Πολιτική Ασφάλειας και Άμυνας (ΕΠΑΑ)	43
---	-----------

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 14

Χ. Τσαρδανίδης

Εξωτερικές σχέσεις: Κοινή Εμπορική Πολιτική (ΚΕΠ) και οι σχέσεις της ΕΕ με γεωγραφικές περιοχές και χώρες	45
--	-----------

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 15

Χ. Α. Φραγκονικολόπουλος

Αναπτυξιακή και ανθρωπιστική βοήθεια	47
---	-----------

Παράρτημα	49
------------------	-----------
